

2. Волощук І. Не закопуймо таланти в землю: [Обдаровані діти] *Рідна школа*. 1998. № 1. С. 63-65.
3. Демченко О. П. До проблеми використання понять «обдарована дитина» і «дитяча обдарованість» у психолого-педагогічному дискурсі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Випуск 51. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2018. С.137-143.
4. Лейтес Н.С. Психология одаренности детей и подростков М.: Издательский центр «Академия», 1996. 416 с.
5. Степанов О.М. Психологічна енциклопедія. К.: Академвидав, 2006. 424 с.
6. Чудновський В.Е., Юркевич В.С. Обдарованість – це унікальність кожної особистості. *Обдарована дитина*. 2005. № 2. С. 2-8.
7. Clark G. Teaching talented art students : principles and practices. *Teachers College*, Columbia University, 2004.
8. Karpati A. Visual Diary – A Project to Test the Symbolisation Abilities of Adolescents /Andrea Karpati // InSEA European Regional Conference, Heidelberg, June 2007 URL: http://edutech.elte.hu/karpati/content/download/publikacio/KONFERENCIA/2008_InSEA_Heidelberg/Visual%20Diary%20Project_InSEA%20Conf%20Heidelberg.pdf

О. Картавова, Б. Радчук,
здобувачі ступеня вищої освіти «бакалавр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент І. Барановська

РОЗВИТОК МУЗИЧНОЇ ОБДАРОВАНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА

Постановка проблеми. Наш український народ відомий на весь світ своїми мелодійними піснями, гармоніями та голосами. Від Карпат до Полісся та Слобожанщини багата українська земля на музичні таланти. Переглядаючи матеріали престижних телевізійних конкурсів («Голос діти»), міжнародних фестивалів, розумієш наскільки гарні та унікальні голоси талановитих українських дітей. Вчасно помітити, розвинути, підтримати музично-обдарованих дітей завдання кожного вчителя.

Аналіз наукової літератури показав, що багато досліджень присвячено проблемі розвитку музичних здібностей учнів (Б. Асаф'єв, І. Барановська, В. Верховинець, Н. Ветлугіна, Д. Кабалевський, М. Леонтович, Л. Масол, Н. Мозгальова, Є. Печерська, О. Ростовський, Б. Теплов, Л. Хлебнікова, А. Щербо та інші. Вчені вивчали різні аспекти музичного навчання та виховання, розвитку музичних здібностей: їх природу, компоненти, показники, умови, методи, прийоми, тощо. Відомі педагоги-музиканти Л. Баренбойм, Д. Зариня, О. Щолокова присвятили низку своїх праць питанню виявленню

творчого потенціалу дітей шляхом навчання гри на фортепіано. Вчені наголошували, що імпровізація, вигадкування музики, завершення композиції учнями – спосіб розкриття та розвитку музичної обдарованості учнів.

На переконання Б. Теплова та А. Готсдінера музична обдарованість – це вищий та ідеалізований прояв музичних здібностей. Показниками музичної обдарованості є ідеальний музичний слух, неймовірна музична пам'ять, пластичний і скоординований руховий «апарат», вміння до навчання, наполегливість та працездатність. Сьогодні педагоги-практики В. Анісімов, І. Барановська, О. Демченко, А. Зіміна, Н. Казьмірчук, Н. Комісаренко, Н. Мозгальова, Л. Старовойт, О. Шикиринська продовжують вивчати особливості виховання та розвитку музичних та творчих здібностей молодших школярів засобами мистецтва в умовах нової української школи.

Мета статті – виділити ефективні способи розвитку музичної обдарованості молодших школярів на уроках мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Талановитий педагог В. Сухомлинський повчав: «Пізнання світу почуттів неможливе без розуміння і переживання музики, без глибокої духовної потреби слухати музику й діставати насолоду від неї». Музика – це почуття, хвилювання, емоції, переживання, що фіксуються на папері за допомогою нот.

Психолог Б. Теплов стверджував, що деякі здібності не тільки існують поруч одна з одною, а можуть розвиватися окремо одна від одної. Кожна здібність, яка є у особистості, постійно набуває нового характеру. Така особливість залежить від наявності сприятливих чинників, що забезпечують їх розвиток. Б. Теплов доводив, що відмінності обдарованості виявляються в тому, що ступінь її виявлення якісно різна: одна особистість обдарована, як співак, інша реалізовує свій талант та здібності в іншому виді діяльності. «Відносна слабкість будь якої однієї здібності не позбавляє можливості успішного виконання діяльності, найщільніше пов'язаної з цією здібністю. Відсутня здібність може бити в дуже широких межах компенсована іншими, високорозвиненими у цієї людини»[1, с. 114]. Зміст музичної обдарованості охоплює низку музичних здібностей, головною ознакою яких є здатність чути музику, співпереживати, відчувати її виразність, проявляти свій емоційний стан. До складових музичних здібностей відносяться:

- мелодійний слух – здатність розрізняти висоту звуків, впізнати та відтворити, точно інтонувати;
- гармонійний слух – сприймання співзвучності;
- слухове уявлення – здатність уявляти ритмічні співвідношення звуків та керувати ними у думках;

- відчуття ритму – вміння групувати звуки та виділяти акценти [1, с.206].

У сучасній педагогічній літературі обдарованість розглядається як індивідуальна своєрідність задатків людини, за допомогою яких досягається успіх у різних сферах діяльності. Із усіх концепцій обдарованості, більшість науковців та дослідників визнають модель, що складається з трьох компонентів:

- мотивація (спрямованість, наполегливість) особистості до певного виду діяльності;

- креативність особистості;

- розвиток спеціальних здібностей на рівні, вищому за середній.

Важливо з'ясувати сферу чи галузь, до якої дитина виявляє найбільший інтерес та здібності, тобто виявити спеціальну обдарованість, – зазначає І. Барановська [2, с. 212]. Вченими схарактеризовані види спеціальних обдарувань (здібностей) та їх ознаки в різноманітних видах діяльності: інтелектуальній, художній, музичній, хореографічній, артистичній, літературній, технічній, спортивній, соціальній, тощо [1; 2; 3; 4; 5; 7]. Музична обдарованість є своєрідним поєднанням усіх музичних здібностей та задатків, емоційного стану, креативності та наполегливої роботи, спрямованої на музичну діяльність, що у свою чергу дозволяє особистості досягати значних успіхів у творчості.

У структурі музичної обдарованості Б. Теплов виділяв такі загальні властивості психіки, як: емоційна сприйнятливості і реактивність відносно впливу музики; багатство і активність слухової уяви; уміння з більшою силою зосередитися на предметі музичної діяльності [2]. Структура музичної обдарованості дітей молодшого шкільного віку містить: *загальні здібності* (усвідомлення процесів навколишнього світу за допомогою музики, переважання творчого мислення; спроможності до уяви та імпровізації, підвищена концентрація уваги, образність і асоціативність сприйняття, вразливість); *музичні здібності* (музично-ритмічне почуття, музично-слухові уявлення; музична пам'ять, ладове почуття, архітектонічне почуття); *когнітивні здібності* (стійкий інтерес до навчальної діяльності, наполегливість, пошукова активність, творче виконання завдань, висока результативність, домінування зовнішньої практичної діяльності); *художньо-виконавські здібності* (емоційність, артистичність, віртуозність, безпосередність виконання, оригінальність інтерпретації).

Аналіз наукової літератури дозволив нам окреслити модель розвитку музичної обдарованості дітей молодшого шкільного віку:

- мета – розвиток музичної обдарованості дітей молодшого шкільного віку;
- завдання – виявлення ступеня вираженості музичної обдарованості дитини;
- розробка механізмів розвитку музичної обдарованості;
- розвиток компонентів музичної обдарованості, що необхідні для формування музично обдарованої особистості;
- взаємодія вчителя та учня;
- етапи педагогічної діяльності: *підготовчий* (накопичування і формування узагальнених слухових уявлень про певні композиційні структури в процесі виконання, прослуховування та аналізу музичних творів); *зародження задуму* (вибір поетичного тексту для складання мелодії, для театралізації створення мелодійних характеристик діючих осіб казки, вибір музичних творів для імпровізації рухів, варіювання і складання ритмічних акомпонементів, вибір жанрів майбутніх творів); *розвиток задуму* (вибір засобів художньої виразності, створення варіантів); *оформлення задуму*; *оцінка способів реалізації задуму* [3].

Для підтримання та розвитку музичної обдарованості молодших школярів варто використовувати та поєднувати традиційні та інноваційні методи. На уроках музики рекомендується використовувати такі завдання, як: аналіз ставлення до твору; аналіз почуттів, що виникають під час прослуховування або перегляду музичного твору; визначення об'єктивної оцінки своїх можливостей у виконанні твору; самостійне створення музичної композиції. Цікавими та інтерактивними є завдання на імпровізацію, наприклад: «музична розмова» (діти перевтілюються в героїв своїх улюблених казок та намагаються імпровізувати мелодію в стилі того «героя»); імпровізація рухів чи створення ритмічного супроводу до різнохарактерних мелодій; створення закінчення поданого літературного чи музичного уривку; написання або складання композиції до запропонованого прикладу – імпровізація за допомогою малюнка; створення ритмічного акомпанементу або складання музики під запропонований текст; завершення незакінчених мелодій (безтекстових).

Висновки. Маємо пам'ятати, що потрібно заохочувати дітей до різних видів музичної діяльності; підтримувати ініціативи учнів до виконання або вивчення нових музичних творів; стимулювати інтереси обдарованих учнів за допомогою збагачення уявлень про музичне мистецтво (відвідування майстер-класів, концертів, фестивалів, ознайомлення із цікавими фактами про музикантів та багато іншого). Головне, яким би не був вид роботи у процесі

музичного навчання він має сприяти духовному розвитку, вихованню моралі та формуванню музичного світогляду, розвитку музичних та творчих здібностей, художньо-творчої самореалізації учнів.

Література

1. Анисимов В.П. Диагностика музыкальных способностей // Учебник пособие для студентов высших учебных заведений. – Москва.: ВЛАДОС, 2004. – 128с.
2. Барановська І.Г. Методичні засади художньо-творчої самореалізації підлітків в умовах діяльності ансамблю народної музики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. / Барановська Ірина Георгіївна. К., 2007. 177 с. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/1371>.
3. Барановська І.Г., Чернятинська А.С., Похила С.С.. Інноваційні підходи розвитку творчої обдарованості дітей у позашкільних закладах освіти. *Освітологічний дискурс. № 3-4 (26-27) 2019 р.* с. 206 – 219 URL : <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/issue/view/29>
4. Зимина А. Основы музыкального воспитания и развитие детей младшего возраста. Москва.: ВЛАДОС, 2000. 320с.
5. Теплов Б.М. Избранные произведения: В 2 т. Педагогика. Москва, 1985. Т.1. с. 14 – 305.
6. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей. Москва. Издательство ФПН РСФСР, 1947. 334с.
7. Тітов С.І. Мучина обдарованість та її розвиток. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка.* 2004. Вип.19. с. 223 – 226.

**Ю.Княжук,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Л.Старовойт**

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА

Постановка проблеми. На сучасному етапі становлення національної системи освіти в Україні, одним із пріоритетних завдань є створення передумов для виховання особистості, здатної творчо мислити, самостійно приймати нестандартні рішення, гнучко реагувати на зміни в умовах докорінної перебудови всіх сфер життєдіяльності суспільства. У світлі цих вимог, великої ваги набуває початкова ланка школи, адже саме в ній закладаються основи для розвитку морального, інтелектуального та духовного потенціалу особистості.

Актуальність дослідження проблеми творчого розвитку молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва зумовлена такими факторами:

- потреба у зростанні творчих ресурсів учнів в умовах глобалізації суспільства;